

Steinkjer kommune
Postboks 2530
7729 STEINKJER

Deres ref

Vår ref
23/2657-2

Dato
16. mai 2023

Tolkning av § 3-4 (2) i valgloven

Vi viser til e-post fra Steinkjer kommune ved Susanne Bratli til Valgdirektoratet, med spørsmål om valgloven § 3-4 andre ledd. Det blir spurt om det er anledning til å trekke seg etter at den lokale fristen for dette er gått ut. Valgdirektoratet har oversendt henvendelsen til departementet.

Henvendelsen fra Steinkjer kommune

Henvendelsen fra Steinkjer kommune lyder:

Nå er det en sak fra Oslo hvor 1. kandidaten fra FRP oppfordres til å trekke seg fra valglista, selv om den lokale fristen er gått ut. Jeg tolker loven slik at dersom kandidaten ikke sender inn erklæring innen fristen, så er det for sent. Vi har avslått erklæringer som er kommet inn senere. Valgstyrets leder i Oslo signaliserer at de kan imøtekomme en søknad selv om deres frist er gått ut. Hvilken tolkning er riktig?

Departementets merknader

Det følger av valgloven § 6-6 femte ledd første punktum at valgmyndighetene skal underrette samtlige kandidater på listeforslagene om at de er satt opp på listeforslag og opplyse om adgangen til å søke om fritak. Adgang til å søke fritak fra valg til kommunestyre og fylkesting reguleres av valgloven § 3-4. Det følger av første ledd at rett til å kreve seg fritatt fra valg til kommunestyre og fylkesting har den som avgir skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten. Det følger videre av andre ledd at slik erklæring må settes frem innen den frist valgstyret eller fylkesvalgstyret setter, ellers tapes retten til å strykes fra listeforslaget.

Ordlyden i § 3-4 andre ledd peker klart i retning av at det ikke er adgang til å innvilge en fritakssøknad som settes frem etter den fristen valgstyret eller fylkesvalgstyret har satt.

Valgloven § 3-4 er en videreføring av tilsvarende regel i valgloven av 1985 § 25 nr. 5. Tredje punktum lød: «Underretningen skal (...) inneholde opplysning om at retten til å kreve seg fritatt er gått tapt dersom kravet ikke er fremsatt på den måten og innen den frist som er fastsatt (...)». Det fulgte av fjerde punktum at departementet fastsetter skjema for underretningen. På dette skjemaet het det: «Hvis kravet om fritak ikke er kommet til valgstyret innen fristen, er retten til å kreve fritak tapt. Dette fremgår av valgloven § 25 nr. 5.»

Problemstillingen er også omtalt i *Valglovgivningen* (1997) av Overå, Dalbakk og Pavestad. Her heter det på side 109: «Ved samtlige valg vil (...) en oversittelse av fristen føre til at en må stå på lista (...)»

Det følger av valgloven § 15-5 fjerde ledd at erklæring som gis etter utløpet av frist i loven, bare kan tas til behandling hvis fristoversittelsen skyldes forhold som den som plikter å overholde fristen, «ikke hadde herredømme over og heller ikke kunne forutse». Som eksempel på slike forhold er feilaktig eller mangelfull informasjon fra det offentliges side eller forse majeure-liknende forhold, som uvær, jf. Ot.prp. nr. 45 (2001–2002). Dersom fristoversittelsen skyldes andre forhold, skal den ikke tas til behandling.

Dette rettskildebildet peker entydig i retning av at det ikke er adgang til å innvilge fritak etter utløpet av den fristen valgstyret eller fylkesvalgstyret har fastsatt for å søke om fritak.

Departementet vil peke på at kommunene har et selvstendig ansvar for å følge reglene i valgloven og valgforskriften ved gjennomføring av valg.

Med hilsen

Siri Dolven (e.f.)
avdelingsdirektør

Jan Morten Sundeid
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Valgdirektoratet